

บทที่ 2

รายการสารคดีทางโทรทัศน์

2.1 สารคดีคืออะไร

รายการสารคดีโทรทัศน์หรือ Television Documentary ถอดแบบออกมาจาก Film Documentary ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 60 กว่าปีมาแล้ว นักถ่ายภาพยนตร์ชาวอเมริกันชื่อ Robert Flanherly ได้แสดงให้เห็นว่าชีวิตของคนจริงๆก็อาจถ่ายทำให้นำชมคล้ายเรื่องอ่านเล่นได้ เมื่อปี ค.ศ 1922 (พ.ศ. 2465) เขาได้ไปถ่ายทำเรื่อง Nanook of the North ซึ่งเป็นเรื่องชีวิตจริงของครอบครัวชาว เอสกิโม เป็นการศึกษาวีชีวิตของมนุษย์ซึ่งต้องดิ้นรนต่อสู้กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ นี่เป็นจุดเริ่มต้นของภาพยนตร์สารคดีและต่อมาก็มีผู้ทำภาพยนตร์แบบนี้ในแนวต่างๆกันอีกมาก โดยเฉพาะในแนวที่ใช้เป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหาสังคม¹

รายการสารคดีเป็นการจำแนกรายการตามรูปแบบรายการ ไม่จำกัดว่าเนื้อหาของรายการจะเป็นความรู้ ข่าวสารหรือบันเทิง แต่สัดส่วนเนื้อหาของรายการสารคดีจะเน้นไปในด้านความรู้มากกว่าสัดส่วนของความบันเทิง ความบันเทิงจะออกมาในรูปแบบของศิลปะการนำเสนอ องค์ประกอบของรายการ เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อ การให้เพลงและเสียงประกอบ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องเป็นความบันเทิงที่มีคุณภาพ ผู้ชมชมแล้วคิดตา ตื่นใจ เพลิดเพลินนำติดตาม ภาพแต่ละช็อต(Shot) แต่ละซีน(Scene) ดูแล้วราบรื่น

รายการสารคดีที่จัดออกอากาศทางโทรทัศน์เป็นรายการที่รวบรวมเอาข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่างๆมาเสนอต่อผู้ชม เป็นการให้ความรู้หรือให้ผู้ชมเชื่อว่าสิ่งนั้นคือความจริง ลักษณะสำคัญของรายการสารคดีจึงเป็นการเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์ของบุคคลหรือของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเจาะลึกและอย่างมีศิลปะ เช่น เราจะทำสารคดีเกี่ยวกับแม่น้ำเจ้าพระยา เราก็ต้องหาและรวบรวมข้อมูลจากประวัติศาสตร์ เพลง ละครหรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมดมาเรียงให้เป็นเรื่องเดียวกันให้ได้

¹ จ้างง รัชสิกุล, การจำแนกรายการตามรูปแบบรายการ, เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่3 (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2530), หน้า145.

2.2 ความหมายของรายการสารคดี

รายการสารคดี หมายถึง รายการที่เสนอเรื่องราวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยมีการนำเสนอในรูปแบบเดียวกันหรือหลายรูปแบบคละเตล้ากันไปซึ่งถือได้ว่าเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่มีเอกภาพ (Unity) และความหลากหลาย (Variety)²

ในศัพทานุกรมสื่อสารมวลชนได้ให้คำบัญญัติความหมายเกี่ยวกับสารคดีไว้ว่า “ทางด้านโทรทัศน์ รายการสารคดี (Documentary) คือ รายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์หรือสถานะที่เป็นจริงให้ผู้ชมได้ชม”³

ส่วน จอห์น เกียร์สัน นักวิชาการชาวอังกฤษได้นิยามคำว่าสารคดีว่า “สารคดี เป็นการแสดงความคิดสร้างสรรค์ถ่ายทอดมาจากความเป็นจริง”⁴

โอบานและโอมสแตค กล่าวว่า

สารคดี คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง (Fact) เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลที่มีตัวตนจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สารคดีมีส่วนที่เหมือนกับบันเทิงคดี (Fiction) ร้อยกรอง(Poetry) และบทละคร (Drama) ในด้านการใช้จินตนาการ นักเขียนสารคดีต้องเลือกเขียนเรื่องที่เป็นข้อเท็จจริง พรรณนาถึงบุคคลที่มีตัวตนจริง รู้จักเลือกสรรถ้อยคำที่เหมาะสม เสนอความคิดตามความเป็นจริง ต้องมีศิลปะในอันที่จะทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงใจด้วย⁵

คำนิยามหรือความหมายของรายการสารคดีนั้นยังมีอยู่อีกมากมาย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายรายการสารคดีนั้นขึ้นอยู่กับผู้ผลิตรายการสารคดี ผู้เขียนสารคดี และนักวิชาการว่าจะให้ความหมายอย่างไร ซึ่งแต่ละคนก็จะให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามรายการสารคดีก็มีลักษณะร่วมที่พอจะสรุปเป็นความหมายได้ดังนี้

² จันวรรค์ อธิษฐานมงคล, พิไลพรรณ ปุกนุต, ความหมายและลักษณะการจัดรายการสารคดี, เอกสารการลอบชูดวิชา การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่4 (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2530), หน้า 207.

³ สนั่น ปัทมะทิน, ศัพทานุกรมสื่อสารมวลชน เล่มที่4,(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า ท.101.

⁴ บรรจง โกศลวัฒน์, ภาพยนตร์สารคดี,(กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า3.

⁵ ภาสกร ศิริดากุล, “การเขียนบทรายการสารคดี ศึกษาเฉพาะกรณีรายการประสานมือสร้างฝัน,” (สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า4.

1. รายการสารคดีจะต้องเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรืออ้างอิงจากข้อเท็จจริง โดยต้องสำรวจค้นคว้าข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้งและเมื่อนำเรื่องราวนั้นมาเสนอจะต้องให้ความกระจ่างแก่ผู้ชมด้วย
2. รายการสารคดีมักเป็นรายการที่นิยมถ่ายทำในสถานที่จริงมากกว่าถ่ายทำในสตูดิโอ และมักใช้เวลาในการถ่ายทำนานกว่ารายการอื่นๆ เพื่อนำมาเลือกมุมภาพ ระยะเวลา ขนาดภาพมาใช้ในการตัดต่อให้มีคุณภาพและศิลปะมากที่สุด
3. เรื่องราวและเนื้อหาที่นำมาเสนอเป็นรายการสารคดีอาจจะเจาะลึกเกี่ยวกับเรื่องราวของเหตุการณ์ในปัจจุบัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์หรือในบางครั้งอาจจะเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในอนาคต
4. รายการสารคดีจะไม่มีกรเสนอเรื่องราวที่ได้แย้งกับความเป็นจริง เรื่องราวที่เสนออาจจะมีการสอดแทรกความคิดเห็นเข้าไปในบางส่วนแต่จะต้องไม่มีการสร้างเรื่องขึ้นมาเอง
5. รายการสารคดีจะต้องเสนอเรื่องราวที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชม เรื่องราวที่นำมาเสนอจะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ชมกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
6. รายการสารคดีจะต้องคำนึงถึงศิลปะของการผลิตรายการให้เหมาะสมกับสื่อที่จะใช้เพื่อช่วยให้เรื่องราวของสารคดีน่าสนใจมากขึ้นรวมทั้งต้องให้เข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ง่ายและสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่องด้วย
7. สารคดีต้องไม่เพียงบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์หรือสถานการณ์เท่านั้น แต่จะต้องเสนอการเคลื่อนไหวในแนวทางสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้ชมได้คิดและปฏิบัติตามในทางที่ถูกต้อง

2.3 ลักษณะการจัดรายการสารคดี

ลักษณะเด่นของรายการสารคดีประการหนึ่งคือการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นสาระความรู้ การจะทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ชมนั้น ผู้ผลิตรายการจะต้องมีความสามารถที่จะการทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายดูแล้วเกิดความเพลิดเพลินน่าติดตาม ลักษณะการจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์โดยทั่วไปมีดังนี้

1. รายการสารคดีตลอดรายการ คือ รายการโทรทัศน์ที่กำหนดไว้ในตารางออกอากาศว่าเป็นรายการสารคดี สารคดีนั้นอาจเป็นตอนเดียวจบหรือหลายตอนจบก็ได้ แล้วแต่เรื่องราวนั้นๆว่าจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด เช่น รายการส่องโลก รายการสำรวจโลก กับ national geographic เป็นต้น
2. รายการสารคดีที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการอื่น คือ รายการโทรทัศน์ในรูปแบบอื่นๆที่มีสารคดีบรรจุอยู่เป็นส่วนหนึ่งของรายการ เช่น รายการคนไทยวันนี้ รายการจดหมายเหตุกรุงศรีฯ รายการข่าวเพื่อการเกษตรต่างๆและรายการสารคดีสั้นเนื่องในโอกาสพิเศษ เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งเป็นรายการนิตยสาร เช่น รายการปล. รักเมืองไทย รายการอร้อยช่อง5 รายการทำพิสูจน์ เป็นต้น ในแต่ละรายการจะมีสารคดีสั้นๆมีเนื้อหาสาระต่างๆที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับผู้ชมทั่วไปบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมโยงร้อยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายการในวันนั้นๆ นอกจากนี้บางครั้งในรายการนิตยสารหนึ่งรายการอาจจะประกอบไปด้วยหลายรูปแบบของการนำเสนอและเนื้อหาสาระ เช่น ประกอบด้วยรายการสัมภาษณ์ รายการละคร รายการสนทนา แต่ก็สามารถผสมผสานให้เข้ากันได้อย่างกลมกลืน ส่วนรายการวิเคราะห์ข่าวก็เช่นเดียวกัน จะมีผู้ดำเนินรายการวิเคราะห์ข่าวแล้วบางครั้งก็มีรายการสารคดีข่าวสั้นๆมาประกอบหรือรูปแบบอื่นๆเช่น รายการสัมภาษณ์ รายการสนทนาที่บรรจุรายการสารคดีไว้เป็นส่วนหนึ่งได้ โดยอาจใช้เป็นส่วนที่นำเข้าสู่รายการหรือใช้สรุปไว้ในช่วงท้ายของรายการ
3. รายการสารคดีเพื่อใช้ในโอกาสพิเศษ เป็นรายการสารคดีทางโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันสำคัญของเหตุการณ์ วันสำคัญของบุคคล วันสถาปนาสถาบัน ต่างๆ งานเทศกาลต่างๆ การจัดรายการสารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษนี้มักจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องโดยตรง และออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทั่วไปหรือทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจเนื่องจากเป็นเรื่องที่ประชาชนส่วนใหญ่ควรรับชม และยังเป็นการเกิดพระเกียรติและให้ความสำคัญแก่บุคคล เหตุการณ์หรือสถาบันนั้นๆตามโอกาสอันสมควรอีกด้วย

2.4 ประเภทของรายการสารคดี

รายการสารคดีมีหลากหลายประเภท ในการผลิตรายการผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องเลือกพิจารณาให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และเวลาที่ออกอากาศ ประเภทของสารคดีแบ่งตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ได้ดังนี้

การแยกประเภทของสารคดีตามลักษณะของเนื้อหา⁶

- รายการสารคดีทั่วไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปที่จะให้ความรู้ ความน่าสนใจเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมยิ่งกว่าที่จะเน้นสารคดีที่จะเน้นสาระที่เป็นข้อเท็จจริงมากเกินไป
- รายการสารคดีในโอกาสพิเศษ สารคดีประเภทนี้ผู้จัดทำข้อมูลได้ง่ายเพราะโอกาสพิเศษต่างๆนั้นมักมีผู้บันทึกหรือเก็บหลักฐานไว้แล้วมากมาย การจัดลำดับเนื้อหาอาจทำได้ในลักษณะการเล่าถึงบุคคล สถานที่หรือโอกาสนั้นว่ามีความสำคัญ ความเป็นมาหรือมีประวัติอย่างไร เกี่ยวกับผู้ชมอย่างไร การสรุปมักเป็นการให้ระลึกถึงความสำคัญของโอกาสพิเศษนั้น ในแง่ของวัฒนธรรม ประเพณี สังคมและประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- รายการสารคดีท่องเที่ยว เนื้อหาของรายการมองเห็นได้ชัดเป็นการเน้นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา สิ่งที่น่าสนใจ วิธีเดินทาง การเตรียมตัว ที่พักอาศัย ค่าใช้จ่าย เป็นต้น
- รายการสารคดีเชิงวิจารณ์ เนื้อหาเน้นในข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา การทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รายการประเภทนี้ก่อนจบมักทิ้งเรื่องราวไว้ให้ผู้ชมขบคิดต่อไป
- รายการสารคดีเชิงข่าว สารคดีเชิงข่าวจะมีเนื้อหาสืบเนื่องมาจากข่าวที่น่าสนใจทั้งสิ้น เป็นการเสนอเบื้องหลังข่าวในแง่ของข้อเท็จจริง และเรื่องราวความเป็นมาตลอดจนสาเหตุต่างๆ หากเป็นข่าวเกี่ยวกับบุคคลสองฝ่ายต้องเสนอข้อเท็จจริงให้ยุติธรรมกับทั้งสองฝ่าย ไม่ควรแทรกความคิดเห็นส่วนตัวลงไป ข่าวที่มาทำเป็นสารคดีนี้มักเป็นข่าวที่ยังมีปัญหากล่าวขวัญกันอยู่

⁶ จันรรค์ อัมภามงคล, พิไลพรรณ ปุกนุต, ช่างแล้ว, หน้า211.

การแยกประเภทของสารคดีตามวัตถุประสงค์ของการนำเสนอ

- การกระทำ (Action) เป็นสารคดีที่เน้นถึงเหตุการณ์หรือการกระทำอาจไม่จำเป็นต้องเป็นเวลาเดียวกัน และแสดงให้เห็นว่าผู้ชมสามารถจะทำอะไรกับปัญหานี้ เช่นสารคดีเกี่ยวกับอุบัติเหตุบนท้องถนน พร้อมกับคำขอร้องให้ขับรถยนต์อย่างระมัดระวังและวิธีหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุ เป็นต้น

- ข่าวสารหรือสาระความรู้ (Information) เป็นสารคดีที่มุ่งเสนอข่าวสารในรูปแบบข้อมูลสถิติ ตัวเลขประกอบกันเข้าเป็นเรื่องราว เช่นการส่งจรวดไปดวงจันทร์ การลดราคาน้ำมันโซล่า เป็นต้น นำข้อมูลทั้งหมดหรือบางส่วนมาสร้างเป็นโครงเรื่อง หรือเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจด้วยศิลปะของการแสดงที่สมจริง

การแยกประเภทของสารคดีตามเนื้อเรื่องที่น่าสนใจอย่างละเอียด⁷

- เป็นสารคดีพัฒนาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Personal Improvement) ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสุขภาพ การออกกำลังกาย

- แนะนำวิธีที่สามารถจะปฏิบัติได้เช่นการดูแลรักษารถยนต์ ดินไม้หรือซ่อมเครื่องใช้ในบ้าน

- การแนะนำสถานที่ที่คนไม่คุ้นเคย (Unfamiliar Places) คือสารคดีท่องเที่ยวนั่นเอง โดยสถานที่นั้นอาจเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือที่พักผ่อนตามธรรมชาติ

- แนะนำให้รู้จักสิ่งแปลกใหม่หรือแปลกประหลาด (Unusual Articles and Object) รายการสารคดีประเภทนี้พบบ่อยในรายการที่มีรูปแบบเป็นนิตยสารสารคดีทางโทรทัศน์

- เรื่องของพฤกษชาติและสัตว์ (Plants and Animals) เป็นเรื่องราวของธรรมชาติ เรื่องราวเหล่านี้มีการค้นพบใหม่บ่อยครั้งจึงทำให้มีเรื่องราวมาเสนอเป็นสารคดีได้อย่างน่าสนใจทีเดียว

- การดำรงชีวิตของคน (People and Their Ways of Life) เป็นการแนะนำให้รู้จักกับวิถีความเป็นอยู่ของคนในที่ต่างๆ

- ผลงานการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เสนอเรื่องราวความก้าวหน้าทางวิทยาการ

- การนำเหตุการณ์ที่สำคัญที่บันทึกไว้มานำเสนอ (Notable Occasion and Accurrence) เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลา, การปฏิวัติฝรั่งเศส เป็นต้น

- การเสนอเรื่องราวของบุคคลที่น่าสนใจ (Interesting Persons) บุคคลที่เสนอนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นในทางที่ดี เช่นทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติหรือว่าประพฤติดีควรรยกย่องและเอาเป็นแบบอย่าง

⁷ อุทรา เนื่องจางงค์, สื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์, (กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2526), หน้า 146.

- ผลการสืบสวนสอบสวน (Investigation Result) สารคดีในรูปแบบนี้มักจะนำเสนอในรูปแบบของละคร เกี่ยวกับการสืบสวนความลึกลับของคดีหรือว่าจะเป็นเรื่องของการทำงานของเจ้าหน้าที่เป็นช่วงชีวิตที่ประทับใจก็ได้ สารคดีประเภทนี้พบในรายการ ตามล่าหาความจริง , เรื่องจริงผ่านจอ เป็นต้น

- การเสนอข้อคิดเห็นที่สำคัญ (Significant Ideas) เช่น การยกเอากรณีอุทกภัยภาคใต้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงมาเป็นอุทาหรณ์และเสนอข้อคิดเห็นในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ที่ทำให้เกิดมลพิษขึ้น

- สารคดีที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ได้ตอบ (Critical Judgement and Reaction) เป็นการเสนอคำวิพากษ์วิจารณ์ในแง่สารคดีอาจเป็นการวิจารณ์ภาพยนตร์ หนังสือหรืองานศิลปะแขนงต่างๆ

- สารคดีที่ให้ความบันเทิง (Diversion or Amusement) เสนอเรื่องราวที่สนุกสนาน เรื่องราวเหลือเชื่อ เป็นต้น

- ประสบการณ์ที่แปลกพิศดาร (Extra-Ordinary Experience) เช่น เด็กแฝดตัวติดกัน มะพร้าวอกผลเป็นกล้วย เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ รายการสารคดีบางเรื่องอาจมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเรื่องจริงกับนิยาย เช่นการใช้เรื่องจริงมาสร้างบทขึ้นคล้ายเรื่องละคร กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า Semi-Documentaries หรือ Fictionalised Documentaries หรือถ้ามีลักษณะเป็นนิยายหรือละครมากกว่าก็อาจเรียกว่า Well- Documented drama หรือ Docudrama ก็ได้

2.5 ปัจจัยในการจัดรายการสารคดี

การจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์มีหลักการเดียวกับรายการสารคดีทั่วไป คือต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายและเวลา นอกจากนี้ผู้จัดยังต้องคำนึงถึงรูปแบบของรายการสารคดี ตลอดจนต้นทุนหรืองบประมาณในการจัดรายการอีกด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการจัดรายการ วัตถุประสงค์ทั่วไปของการจัดรายการสารคดีก็เพื่อให้ความรู้หรือข่าวสารโดยเน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อมีวัตถุประสงค์ว่าเป็นการให้ความรู้แล้วผู้จัดยังต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะลงไปให้ชัดเจนว่าเป็นความรู้ประเภทไหนและเพื่อกลุ่มเป้าหมายใด หรือหากผู้จัดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข่าวสารโดยนำเสนอข่าวที่น่าสนใจที่มีผลกระทบต่อระบบการเมืองหรือเศรษฐกิจของไทยหรือเป็นข่าวที่เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป รายการสารคดีนั้นก็จะเป็รายการสารคดีเชิงข่าว

2. **กลุ่มเป้าหมาย** รายการสารคดีควรแบ่งประเภทของผู้ชมออกไปว่าสำหรับผู้ชมทั่วไป สำหรับเด็ก ผู้ใหญ่ เพศชายหรือเพศหญิง กลุ่มอาชีพใด การศึกษาระดับไหน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระของรายการว่าจะเป็นไปในแนวหรือประเภทใด ความยาก-ง่ายของเนื้อหา ความลึกของเรื่องราวควรเป็นระดับไหน นอกจากนี้แล้วการกำหนดกลุ่มเป้าหมายยังเป็นตัวกำหนดผู้อุปถัมภ์รายการด้วย
3. **เวลา** เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายแล้ว เวลาออกอากาศ เวลาของรายการและเวลาในการผลิตก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง
 - เวลาออกอากาศ สำคัญยิ่ง เพราะหากจัดเวลาไม่ตรงกับที่กลุ่มเป้าหมายจะชมแล้ว รายการนั้นก็จะได้ผลตามวัตถุประสงค์
 - เวลาของรายการ สารคดีแต่ละประเภทจะมีความยาวตั้งแต่ 1 นาทีไปจนถึง 60 นาทีหรือมากกว่าก็ได้และรายการสารคดีบางเรื่องอาจจบในตอนเดียวหรือหลายตอนจบก็ได้ แล้วแต่ความลึกของเนื้อหา วัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ
 - เวลาในการผลิต หากผู้จัดได้เวลาออกอากาศและช่วงเวลาของรายการแล้ว ก็จะต้องมาพิจารณาว่าจะใช้เวลาในการผลิตหรือเวลาในการจัดหารายการสารคดีนั้น ได้อย่างไรให้ตรงกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายและไม่เกินงบประมาณที่กำหนดไว้
4. **การเลือกประเภทของรายการ** รายการสารคดีที่ประสบความสำเร็จได้ นอกจากจะต้องมีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายและเวลาแล้ว ผู้จัดยังต้องคำนึงถึงประเภทของรายการสารคดีด้วยว่าเหมาะสมหรือไม่ รายการสารคดีมีอยู่ด้วยกันหลากหลายประเภท ซึ่งพอจะแบ่งตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ได้ 3 ประเภทด้วยกันคือ การแยกประเภทรายการสารคดีตามลักษณะเนื้อหา การแยกประเภทรายการสารคดีตามวัตถุประสงค์ การแยกประเภทรายการสารคดีตามเนื้อเรื่องที่น่าสนใจอย่างละเอียด (ดูรายละเอียดในเรื่องประเภทของรายการสารคดี)
5. **งบประมาณ** เนื่องจากรายการสารคดีต้องใช้เวลาและความพิถีพิถันเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงต้องใช้เงินหรือต้นทุนค่อนข้างสูงในการผลิตจึงจะได้รายการสารคดีที่มีคุณภาพ การผลิตรายการสารคดีอาจผลิตโดยใช้เทคนิคทางโทรทัศน์ หรือผลิตด้วยเทคนิคภาพยนตร์ก็ได้ แต่การถ่ายทำด้วยเทคนิคภาพยนตร์จะลงทุนสูงกว่า แต่จะได้รายการที่มีคุณภาพกว่าในด้านความพิถีพิถันและความคงทน ซึ่งผู้ผลิตรายการจะต้องใช้เหตุผล

พิจารณาว่าสารคดีเรื่องนั้นๆควรใช้เทคนิคใดในการผลิตเพื่อให้คุ้มค่าและเป็นรายการ
สารคดีที่มีคุณภาพมากที่สุด

ชำนาญกหอสมุด